

52002

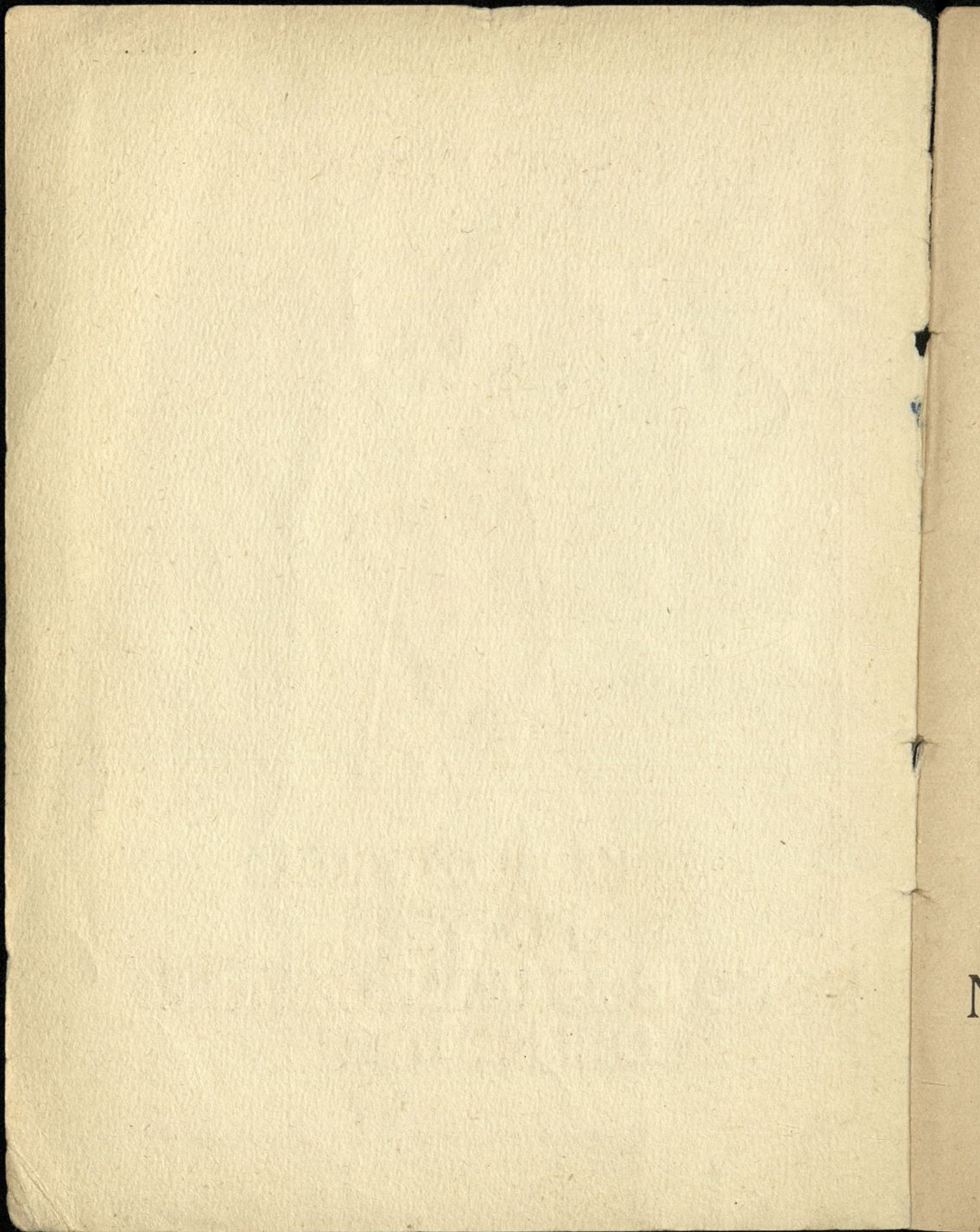
I. ZVEZEK

F. Lohmeyer

**LJUDSKA
VISOKA ŠOLA**

KAREL OZWALD
O POTREBI
NOVE SOCIJALNO-ETIČNE
ORIJENTACIJE

LJUDSKA • VISOKA
ŠOLA

I • ZVEZEK

[1964]

KAREL • OZWALD
O • POTREBI
NOVE • SOCIJALNO-ETIČNE
ORIJENTACIJE

390181-1

52002

030050799

ZALOŽBA ZADRUŽNE KNJIGARNE R. Z. Z O. Z. V LJUBLJANI
TISKALA ZVEZNA TISKARNA V LJUBLJANI

Cilji in pota ljudske visoke šole.

Prav pojmovana naloga ljudske visoke šole, to postaja vedno bolj jasno, je ta, da se mladini v pošolski dobi in pa odrastlim obojega spola na znanstven, a vendar razumljiv način govori in proži prilika za porazgovor o visokih vprašanjih, ki se tičejo življenja in ki stopajo pred vsakogar — ne toliko v kolikor izvršuješ ta ali oni poklic, ampak osobito v kolikor si človek, oziroma sočlovek, državljan, Slovenec, svetovljan (Weltbürger).

Ljudska visoka šola ne podajaj torej teoretskega znanja, to je suhih znanstvenih resnic s tega ali onega področja in tudi ne poklicnega, to je takega znanja, ki bi se dalo v dotičnikovem poklicu praktično porabiti; kaj takega ima gojiti strokovna ali ljudska in meščanska šola ali v ta namen prirejani »tečaji« (kurzi). Ljudska visoka šola marveč podajaj svojim poslušalcem, kakor premišljeno svetuje znameniti filozof in socijolog M. Scheler (»Universität und

Volkshochschule«), znanstvo v takih živih sintezah (celotah), da bo v stanu celoga človeka, ne samo njegovega razuma, izobraževati in oblikovati, njegovo dušo oplojevati in bogatiti. Z drugimi besedami: ljudska visoka šola predvsem drugim pretresaj vprašanja, ki se tičejo — svetovnega in življenjskega naziranja!

Zato pa bi s pravim duhom prešinjena ljudska visoka šola bila najbolj poklicano izobraževališče za vse plasti našega naroda, osobito za delavca, ki je ob modernem načinu industrijskega dela postal stroj, moral postati stroj, ker je to delo čestokrat takšno, da ga ne izvršuje človek, temveč — samo njegova roka ali noga. In z ozirom na delavca se izobraževalni problem glasi: na kak način bi kdo, ki je v izvrševanju svojega poklica le kolesce, izven poklica lahko bil obenem človek?

Da bi se na tak, drugod že s pridom vpeljani način započelo tudi izobraževanje našega ljudstva, prireja »Akademski socijalno-pedagoški krožek« v Ljubljani za širše občinstvo predavanja, ki so med seboj vezana po miselni niti: socijalni in etični preporod življenja! Predavanja so se začela dne 4. novembra 1923 ter se vrše vsako nedeljo na univerzi (v veliki dvorani) ob 10. uri.

Predmeti predavanj (vsi pod vidikom »socijalni in etični preporod«) so bili, oziroma bodo sledeči: Potreba nove orientacije. — Zgledi

iz živalstva. — Biologični temelj rodbine. — Zaščita zanemarjene dece in mladine. — Naloge osnovnega šolstva. — Poklicni izgledi strokovnega šolstva. — Naloge srednjega šolstva. — Pijančevanju vdani narod. — Smernice za žensko vzgojo. — Grozeče nastajanje duševnega proletarijata. — Naloge naših občin. — Kino. — Umetnostna politika. — Časopisje. — Cerkev. — Verstvo in naboženstvo. — Lepa knjiga in javne knjižnice. — Gledališče. — Telovadne organizacije. — Šport. — Narodnostna ideja.

Vseh desetero dosedanjih predavanj je bilo res izborno obiskanih. In nad vse razveseljivo je pač dejstvo, da se udeležba rekrutira zlasti iz srednjih in nižjih, to je tistih slojev, katerim je ta način izobraževanja v prvi vrsti namenjen. Predavanjem je vsikdar sledil živahen, in kakor je bilo videti, iz resnega stremljenja dotičnikov rojen porazgovor. In vse to bi vendarle utegnilo biti znamenje, da se je stvar vsaj do neke meje na pravi način v roke vzela ter da bo, kakor se zdi, i drugod treba p o v e č p r e d a v a n j ob tej ali oni miselni niti (v obliki »ciklusa«) spojiti v nekako enoto — če hočemo uspeha.

Pri obravnavanju vprašanj, ki se tičejo tako osebnih viter našega bitja in žitja, kakor je svetovno in življensko naziranje, igra brez dvoma veliko vlogo in je kajpada tudi vir privlačnosti — neposredni stik, katerega ustvari čar žive besede med dušo poslušalca in zlasti

še priložnost za medsebojni porazgovor, oziroma ugovor.

Ker pa bi misli, ki so dobile izraza na teh predavanjih, tudi ob neživi, to je tiskani besedi, utegnile vsaj v nekih mejah najti poti v to ali ono dušo ter obenem morda i dati pobude za nasvet česa boljšega: zato se bodo ta predavanja skušala v čim večji množini in pa čim ceneje v posamičnih zvezkih spraviti med najširše plasti našega naroda. Izključena pa niso od tiska tudi taka predavanja, ki so bila drugod prirejena, ako sicer odgovarjajo zgoraj označenemu pojmovanju ljudske visoke šole. Ali pa, kar bi iskreno želeli, iz tega poizkusa postane trajna institucija, to zavisi — od umevanja, ki ga naša sicer dobra, toda od gmotnih ozirov vezana volja najde v javnosti.

Zato pa

O, bratje na pot, življenju nasprot!

V Ljubljani, meseca februarja 1924.

Dr. Karel Ozwald.

I. Cankar je svoje dni objavil mično zgodbo iz doline šentflorjanske z naslovom »V mesečini«. V tej zgodbi igra tudi Zlodej svojo vlogo. In ta Zlodej modruje na nekem mestu tako-le: »Žalostno in dolgočasno je dandanes življenje Zlodeja. Kaj početi? V lenobi in brezplodnem premišljevanju teko dolgi dnevi. Kar je bilo treba opraviti, je opravljeno; noben služabnik satanov bi ne pohujšal ljudi tako korenito, kakor so se sami pohujšali... Vlekel sem nekoč v potu obraza koleselj pohujšanja; zdaj mi še zadaj ni treba porivati in komaj ga dohajam s to šepavo nogo.«

Zlodej nam torej očita, da smo se sami pohujšali: sami da nosimo odgovornost na svoji duši, če je doba, v kateri živimo, do mozga prekvašena z duhom grobega uživanja, z nečloveško sebičnostjo pa z ogabnim medsebojnim sovraštvom in golim farizejstvom, ko se v prah teptajo svetinje človeškega bitja in žitja ali pa se vse presoja edinole sub specie — partis in je, o žalost vseh žalosti, umrl čut odgovornosti za bodočnost. A mi se danes radi izgovarjamo in zagovarjamo z — vojno, češ, res je tisto, kar je božjega v človeku,

danes v enem manj, v drugem bolj zasuto z vsakoiakim gramozom in naplavom, toda vse to da so le neljube posledice vojnih let.

Toda tudi vse to izgovarjanje z vojno, ki ga je danes toliko slišati in ki izigrava svetovno vojno za neke vrste univerzalnega krivdonosca, tako da bi ta vojna imela biti nekak lagodni vsegakriv: bi jaz smatral za enega izmed onih farizejstev, katerim bi trebalo nagec razkriti v interesu zdravega javnega življenja. Šolski zgled za stvarno veljavnost takega utemeljevanja z vojno je pač tisto jedva ali pa nemara niti ne šoli odrastlo dekletce, ki se je l. 1915 opozorjeno na svoje docela neprimerno obnašanje na ulici, jezičljivo obregnilo: »Es ist doch Kriegszeit!«

Ni vsega zakrivila vojna, kar bi se ji danes hotelo naprtiti. Ta trditev velja tudi o tisti etični anarhiji, ki jo danes širom sveta srečavamo kot neke vrste vseobčo moralno manjvrednost (moral insanity), to je kot abnormalno pomanjkanje prave razsodnosti pri razporejanju različnih vrednot, vsled česar se proglašča za belo, kar je v istini črno, in naopak, se izklicuje denar za vrednoto vseh vrednot in kupljive dobrine za vrhunec človeške sreče ter uči volčja vera, da je vsakdo samemu sebi najbližji. Marsikateri neljub pojav iz sodobnega življenja, ki se napačno stavi na rovaš vojne in njene mentalnosti, steza v istini korenine svojega bistva daleč, morda za cela stoletja nazaj v preteklost. Uvaževati namreč moramo, da to,

kar se imenuje svetovna vojna, ni bil nemara kak izoliran svetovni veledogodek, ampak docela naraven, čeprav grozovit k o n e c dolgega zgodovinskega razvoja.

Zato pa se mora, kdor bi hotel resnično razumeti socialne pa etične spake v duševnem profilu naše dobe, ozreti daleč nazaj v tisto preteklost, ki bodisi deloma bodisi vsestransko tvori miselni temelj današnji kulturi. To ni nič drugače, kakor če sodnik začne zasliševanje obtoženca s povpraševanjem po njegovi zgodnji mladosti, hoteč na ta način dobiti čim več trdnih tal za presojo njegove sedanjosti.

Duhovna mati moderne kulture je c e r - k v e n a kultura, in sicer iz tistih stoletij srednjega veka, ko je cerkev imela v svojih rokah neposredno vodstvo vsega življenja: verskega in sploh kulturnega, socialnega in državnopolitičnega. A jedro takratnemu naziraniu o smislu sveta in življenja je bilo trdno prepričanje, da je človekov bitek na zemlji samo priprava na d r u g o , p r a v o življenje onstran groba (supranaturalizem) in pa da je človeški razum za odgovor na te vrste vprašanja, na svetovne in živlienske uganke prešibak ter da treba za res imeti, kar v tem pogledu uči nadnaravno razodetje in kar je tedanji človek tudi odkritosrčno storil (supracionalizem).

Z ozirom na spoznavno moč, ki se je pripisovala človeškemu razumu, je zanimivo, kar

piše cerkveni očak Laktancij (okoli l. 300), ki kratkomalo obsoja vso tostransko, svetno modrost, češ: »Vpraševati po vzrokih prirodnih pojavov, ali hoteti videti, je li solnce tako veliko, kakor se nam zdi, ali pa je mogoče mnogo večje, ko cela zemlja, je li mesec okrogel ali izbokel; so li zvezde na nebu pritrjene ali pa se gibljejo svobodno v zraku; kako veliko je nebo in iz kake snovi je, je li mirno ali pa se giblje z neverjetno naglico; kako velika je zemlja in kaj jo drži v ravnotežju; preiskati vse to, pravim, in hoteti z domnevami pojasniti, — je ravno tako, kakor bi začeli govoriti o značaju kakega daljnega mesta, ki ga nismo nikdar videli in od katerega vemo samo ime. Ali bi nas ljudje ne imeli za norce, če bi si hoteli lastiti vednost o stvari, o kateri ne moremo ničesar vedeti? Tem bolj pa so zmešani in blazni oni, ki menijo, da poznajo prirodo, o kateri vendar ljudje ne morejo ničesar vedeti!«²

In še danes se svetovno pa življensko naziranje za veliko število ljudi bodisi neposredno ali pa vsaj bolj ali manj posredno opira na — cerkveno-verski temelj.

Toda že na prevalu 14. stoletja slišimo vse drugačne besede. Florentinec Leon Baptista Alberti začčenja (v svoji knjigi »Del governo della famiglia«) oznanjati nov nauk: da je človek

² Gl. Drtina - Glonar, Miselni razvoj evropskega človeštva, 1908—1909, str. 161.

ustvarjen za delo, za koristno delo! In ta, nova usmerjenost do sveta in življenja, to se pravi do tostranskega življenja, se je izpremenila v skušnjavca, ki je človeka počasi zapeljal v hud greh zoper njegovo lastno mater — zemljo, v greh, za katerega danes človeštvo po svoji večini dela hudo pokoro. Kaj da hočem reči, bo, upam, da najbolj pojasnil tale stvarni zgled:

Vem za impozantno kostanjevo drevo, ki stoji ob robu gozda tik hiše. Več sto let je star ta orjak in tolik je njegov obseg, da bi ga dvoje mož ne objelo z razprostrtimi rokami. Gospodar ga ne da posekati, češ, škoda bi bilo njegove častitljivosti. Pa pridrči v avtomobilu mogočen trgovski človek iz mesta v obisk. Pogled mu obtiči na zelenem velikanu, pa ogovori gospodarja: »Ali ni grehota, da ta ogromna pošast zastonj stoji ob robu gozda ter vinogradu zraven sebe krade solnce, ko bi vendar, posekana in kot les prodana, že davno svojemu gospodarju vrgla lepe novce!« — V istem drevesu torej ta vidi častitljiv znak, ki si ga je lepa priroda božja pripela na svoje prsi, a drugi vidi v njem le toliko in toliko kubičnih metrov lesa, oziroma toliko in toliko kalorij, ki jih je čimprej treba izpremeniti v obrestonosni denar, ki da je — sveta vladar. Eden izmed njiju tukaj gozdno prirodo modri kvalitativno: ta priroda stopa predenj vsa živa in kot nositeljica takih lastnosti, nad katerimi se človeku lahko duša naslaja; a drugi si je nataknil kvantitativna očala:

on le hladno računa, koliko ti je ta priroda v stanu vreči, ako jo z delom svojih rok p r e m a g a š in spraviš v — suh novec.

Ta računar in vsi, ki so mu par, in teh je danes skoraj toliko, kolikor ljudi pod solncem, ako ne štejemo otrok: ali drugače rečeno, računarski tip današnjega človeka je spočet iz duha, kakor ga je oznanjal že zgoraj omenjeni Alberti.

Početkom novega veka se namreč prične razvijati novodobno znanstvo, zlasti prirodoslovje ter oglašati geslo, da je z n a n s t v o — m o č, to se pravi sila, s katero se da obvladati (mrtva) priroda. In čim bolj se znanstvo razvija, tem bolj se sedaj človeku umika kvalitativna stran sveta («lepi» svet) ter stopa v ospredje kvantitativna stran («koristni» svet): bolj in bolj začne prodirati naziranje, da priroda ni zato ustvarjena, da jo spoštljivo, s svetim strahom gledaš in se je z ljubeznijo raduješ, kakor je to bilo v starih časih, temveč da s svojim nazumom proučuješ njene zakonitosti, da izračunavaš sile njenega odpora ter jo z delom svojih, oziroma tujih rok — sebi v prid obvladaš.

Iz te težnje po kvantificiranju sveta, to je iz težnje, vsepovsod v prirodi okrog nas, nad nami in pod nami videti le večji ali manjši kvantum gradiva, ki se da s pomočjo človeškega dela izpremeniti v ta ali oni koristni (= dobičkanosni) artikel, pa se je moral roditi — k a p i t a l i z e m.

To je tisti gospodarski sistem, ki tvori hreščečo signaturo današnjega življenja; ki je v svojem jedru prekomeren gon k delu in pridobivanju; ki se ne zadovoljuje z zaslužkom, kateri bi podjetniku zadostoval za stanu primerno prehranitev: ampak kateri mu daje možnost, g o s p o d o v a t i, to je oblikovati, urejevati, obvladati trg, ter na ta način — obvladati človeka, oziroma človeške skupine. Gospodarski sistem je to, ki mu je gibalna sila dobiček (profit), čim večji dobiček in drugo nič.

A silna tragika je v tem, da je zli duh kapitalizma slednjič tudi svojim brezštevilnim žrtvam (delavcu in konsumentu) s strupenimi kremplji lastne gospodovalnosti zastrupil kri ter sčasoma ustvaril tisti danes vseobči »ekonomski« tip človeka, ki ima menda skoro v slehernem posamezniku svojega spoznavalca in kateri vse, kar stopa pred njega, presoja pod vidikom k o r i s t i ter se tudi v vsem svojem dejanju in nehanju da voditi samo od koristi. Drugačnim usmerjenostim duha (znanstveni, umetniški, socialni, religiozni) pa zato čedalje bolj preti ista usoda, kakor — devicam brez dot. Dnevno geslo je: »zaslužiti,« čim več in pa čim lažje (= brez dela!) zaslužiti, četudi za — vsako ceno, to se pravi, če treba — za ceno poštenja, časti in vesti, z drugimi besedami, tudi za visoko ceno svoje — duše. In pa nič žrtvovati, oziroma storiti za »božji lon«! Toda proglašati korist in telesne užitke za najvišjo vrednoto, to je res — »ein Sklavenaufstand in der Moral«!

Pa tudi socialni razvoj je moral plačati velik tribut molohu kapitalizmu in pa njegovemu priganjaču — racionalizmu, to je tistemu povelečevanju razuma, ki popolnoma prezira, da ima i človeško srce svoje, prav tako upravičene potrebe in zahtevke.

Najznačilnejša plat za sodobno stopnjo socialnega razvoja je dejstvo, da se človek vedno bolj odtuja je so človeku. Moderno življenje čedalje bolj opušča socialno strukturo zajednice (Gemeinschaft — kakor je n. pr. rodbina) ter se začanja vobče odigravati v socialnem ogrodju družbe (Gesellschaft — kakor je n. pr. politična stranka). Eno se od drugega razlikuje ko noč in dan.

V to ali ono skupino ljudi, katera očituje socialno strukturo zajednice, n. pr. rodbina, domovinska občina, fara . . . , je, ali bolje rečeno, je bil posameznik organski včlanjen, to se pravi: vse člane zajednice neposredno spaja v eno, samorastlo celoto čut solidarnosti in soodgovornosti (po geslu: eden za drugega, vsi pa za vsakega!) in pa medsebojno (neskončno) zaupanje. Vsak zajednični član je nekak reprezentant cele zajednice in njena čast ali nečast je obenem njegova čast, oziroma nečast.

A za družbo, kamor spadajo n. pr. vsakovrstna društva, ki ni človek že po rojstvu njihov član, ki jih marveč odrastli po medsebojnem

d o g o v o r u sklepa jo (bolniška blagajna, planinsko društvo, klub, kartel, pártija ...) je značilno to, da je u m e t n o , na podlagi medsebojne pogodbe (»pravila«!) tvorjena enota, zgolj vsota posameznikov, ki eden drugemu prav nič ne z a - u p a j o , katere marveč veže samo skupnost i n - t e r e s o v in kjer hoče vsak samo za s v o j e dejanje in nehanje biti odgovoren. Ako naj ta ali ona skupina ljudi s socialno strukturo družbe, recimo na odborovi seji ali v plenarnem zborovanju »hoče« kaj kot skupina, tedaj se to hotenje ne odigrava po načelu solidarnosti (eden za drugega, a vsi za vsakega!), kakor če n. pr. »vsa fara« hoče novih zvonov, temveč po načelu — v s o t e , to se pravi samo s pomočjo fikcije in p a s i l e : s pomočjo v e č i n s k e g a n a č e l a , ki ga večina manjšini v s i l i .

Življenje sodobnega kulturnega človeka se odigrava v različnih socialnih skupinah, kakor so: rodbina, ljudstvo, narod, država, cerkev, domovina, poklic, stan, stranka, razred, organizacija, kulturno območje ... Po svojem socialnem ogrođu so te skupine deloma zajednica, deloma družba. Ne smemo pa prezreti značilne in reči treba da — usodepolne zakonitosti, ki se tukaj javlja: da v naši sodobnosti zajednice čimdalje bolj razpadajo in da na njihovo mesto stopajo nove tvorbe z očitvidno socialno strukturo — družbe. Še v polpretekli dobi je n. pr. za kmetsko rodbino veljal običaj, da, če je prišlo po pošti pismo za tega in

tega člana rodbine, je to pismo brez zamere in kot nekaj samo po sebi umevnega odprl katerikoli član rodbine in se je to pismo pred vso rodbino prečitalo. In danes? No, danes tozadevno hčerka čestokrat ne zaupa niti svoji materi in po vsaj bolj gosposkih rodbinah se n. pr. mož in žena izrecno dogovorita, kako da bosta postopala in puncto pošte. — Ali: ko sem prišel kot fantek prvič v mesto, kar nisem mogel verjeti, da se mestni ljudje med seboj ne pozdravljajo, ko smo vendar doma tudi vsakemu tujcu prinesli »dober dan« nasproti; a mi s svojo »družabno« oliko bi se danes nad nasprotnim postopanjem, to je nad pozdravom neznanca, vsaj deloma čudili, če ne celo naravnost zgražali — četudi morda bolj ali manj nepristno zgražali. — In če je v tistih polpreteklih časih ponoči iznenada potrkalo na vežna vrata ali na okno, sta oče ali mati zaupajoče vprašala: »Kdo si božji?« A danes marsikdo, preden se vleže, pogleda, pač ne poln zaupanja, pod posteljo, če se že ne gre prepričati, ali je revolver »za vse slučaje« pri roki in v redu.

S prehajanjem zajedniške socialne strukture v družabno pa je obenem spojeno dvoje drugih, pomembnih prememb: z narodnim duhom prešinjani, sočni o b i č a j (Sitte) in p a n o š a (Tracht), ki imata domovinsko pravico v zajednici (rodbini, domačem kraju, narodu...), se čedalje bolj umikata mednarodni, puhli k o n v e n c i j o n a l n o s t i (bonton!) in m o d i.

In moderna morala, tisti nezapisani kodeks vsakojakih pravil, ki človeku v vsakdanjem dejanju in nehanju predpisujejo, kaj in kako da je prav, a še rajši farizejsko opravičujejo, kar v istini ni bilo prav, ta moderna morala je po svojem bistvu — »družabna« morala. Večina njenih naukov je oprta na temeljno načelo »družbe«: da je vsakdo odgovoren samo za se in svoja dejanja, samo za svojo krivdo in da je ta ali oni uspeh samo njegova zasluga; a soodgovornost se po tem naziranju odklanja. In tako dobivajo z notranjim razkrojem raznih zajednic besede: resničnost, zvestoba, pravičnost, poštenost... danes bolj ali manj nov smisel. »Zvestoba« n. pr. je zajedniškemu pojmovanju te besede — naravno trajanje ljubezni pa zaupanja; in zahtevati tukaj kakih »obljub« ali garancij, bi se pač reklo, dotičnika naravnost žaliti. A danes, na družabnih temeljih življenja se pod zvestobo vedno bolj umeva dispozicija za istinito držanje danih obljub in pogodb. In tako je recimo prišlo, da nam modernim in nadmodernim veljajo tiste ženske, ki so poštene soproge in dobre matere, za starokopitne in perverzne, kakor to jedko ugotavlja globokogledi Strindberg. In prav iz istega razloga nam tisti hreščeči klic po svobodi, svobodi in svobodi čestokrat suflira samo naša — slabost.

Zato pa dado misliti tiste neosnovane teorije, ki pospešujejo razkroj življenskih zajednic, trdeč,

da so tudi pristne zajednice, kakor n. pr. zakonska zveza, le umetne, na dogovorjeni pogodbi sloneče tvorbe. Na podlagi take vere začenjajo »vezi« različnih zajednic vedno bolj popuščati, te zajednice postajajo bolj in bolj dostopne poljubnim izpremembam in »reformam« in na mesto spoštovanja pred njimi stopa — samovoljnost.³

Takšen je torej obraz naše dobe, če si ga ogledujemo od socijalne in etične strani. Misleči in čuteči človek ga pač ne more biti vesel. Ne bom pa vpričo te ugotovitve segal po vlogi moralnega pridigarja. Rajši bi opozoril na star judovski mitos, ki globokoumno pravi, da je Bog, p r e d n o je ustvaril svet — »ustvaril preokret, da bi mogel svet obstati«.

Iz teh besed slišim silen, brezpogojen poziv: da si mora današnji človek ob katastrofalnem, z neizmerno krvjo načrtanem koncu dosedanjega socijalnega in etičnega razvoja z vso resnostjo odgovoriti na veliko vprašanje, v katerem oziru da lahko gre po dosedanji poti dalje in v katerem da bo treba poiskati — n o v i h smeri za sigurno pot v bodočnost.

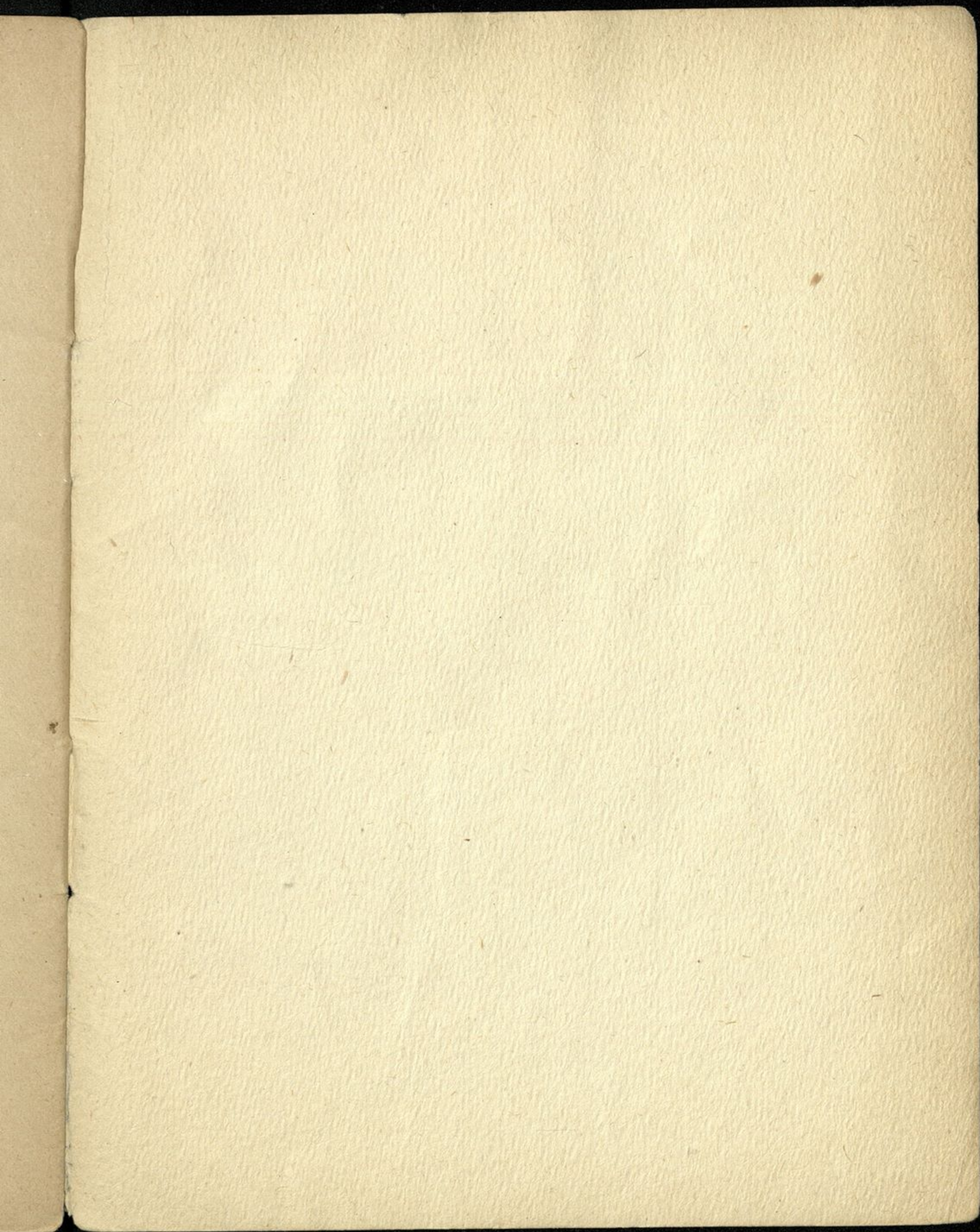
Pa morda porečete, da je najbolje, če »ostanemo, kakor smo bli«, in da je človek, ki danes na svoji zastavi dviga geslo »socijalni in etični

³ Gl. M. S c h e l e r, Das Ressentiment im Aufbau des Moralen. (Abhandlungen und Aufsätze, I., 1905 — str. 259—263.)

preporod!«, podoben tistemu, ki zajema vodo z rešetom, češ, koliko je n. pr. bilo krika in vika in resolucij, da se oblastveno čim bolj omeji večerno popivanje in veseljačenje, a pričakali da smo v Ljubljani — uradno dovoljenje za gosposki bar, ki svoja vrata šele pozno v noč otvarja, kajpada samo za gospodo od stanu, to se pravi za tiste, ki ne poznajo ne stvari in ne besede beda.

Res je to o baru in nič manj ni res, da bi se še cela vrsta podobnih pojavov dala navesti, kar človeka sili, bodi naravnost povedano, do obupavanja, zlasti do obupavanja nad našo inteligenco, oziroma nad tistimi, ki se radi imajo za kaj boljšega. Toda dovolil bi si opozoriti samo še na velevažno dejstvo, da je l j u d s t v o, to se pravi tisti »negosposki« sloji našega naroda tam zunaj po selih — silen rezervoar moči. Vsa kultura, pravi kulturni filozof Berolzheimer, je sicer aristokratska, v tem smislu, da posameznik ali več posameznikov ubira nova pota. Ali pa ta pota peljejo do uspeha ali ne, to zavisi od l j u d s t v a, ki s svojim skorajda nezmotljivim instinktom pritrdi temu, kar je v resnici kaj prida, ter zavrže tisto, kar je za življenje brez pomena. In upajmo, da je tudi v našem ljudstvu ta instinkt še zdrav in čil!

(Uvodno predavanje na ljudski visoki šoli v Ljubljani 4. novembra 1923.)

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

DS

0 390 181₁

030050799

COBISS ©